

Espace de l'Homme de Spy

Mijn bezoekersboekje

© Benoit Clarys

masmaille

Dit is het boekje van :

.....

Boekomslag :

Maaltijd, © Benoît Clarys.

Welkom in het Espace de l'Homme de Spy !

De grot van Spy, ©Deru.

Begrafenis, © Benoît Clarys.

Spyrou, Kennis&Kennis, © Olivier Lereylac/AWPA

Sean Connery, rechtenvrije afbeeldingen.

1. Maar... waar is de grot van Spy ?

Chevreuil, Chauve-souris, Grenouille rousse, Martin pêcheur, ©AWPA/EHoS

2. Verhaal van een vondst.

Max Lohest, © ULg

Marcel Depuydt, rechtenvrij afbeelding.

Opgravingen, © Benoît Clarys.

Mammoet jacht, © Benoît Clarys.

3. De twee skeletten van... Neanderthalers

Spy I, ©AWPA

Spy II, ©AWPA

4. De Neanderthaler en ons.

Skelet van Homo Sapiens, Skelet van Neandertaler, Schedel van Homo Sapiens, Schedel van Neandertaler, © Benoît Clarys.

Profiel tekening van een man, rechtenvrij afbeelding (SVG Silh)

5. Het milieu in de tijd van de Mens van Spy.

Landschap van de grot van Spy (36 000 jaren geleden), Landschap van de grot van Spy (hedendaags), © Benoît Clarys.

Cruiswoordsraadsel, <http://tice.avion.free.fr>

8. Hallo, Spyrou !

Spyrou, Kennis&Kennis, © Olivier Lereylac/AWPA. Aangepast door het EHoS.

9. De dood en de kunst bij de Neanderthaler

Fluit figuur, aangepaste foto van ©AWPA/EHoS

11. Wie is wie ?

Muurschildering, © Hausman

De niet vermelden illustraties hieronder zijn rechtenvrij en komen uit Pixabay.com.

Welkom in het Espace de l'Homme de Spy !!

Wie is de Mens van Spy ?

De Mens van Spy is een prehistorisch mens die werd teruggevonden in de grot... van Spy ! Niet ver van waar je nu staat. Om meer precies te zijn was hij een NEANDERTHALER.

Hè?? Wat is een Neanderthaler??!

Het is een mensensoort die lang voor ons in Europa heeft gewoond. Ze waren verschillend van ons, maar toch met veel gelijkenissen! Een beetje zoals een kat en een tijger vergelijken: ze zijn heel anders, maar lijken toch een beetje op elkaar, het zijn tenslotte neefjes van elkaar!

Dankzij dit boekje ga je **alleen** het centrum kunnen bezoeken! Er zijn verschillende nummers op de muren geplaatst.
Voor elk spel, vind je het passende nummer in je boekje, en begin je je reis naar het verleden en je ontdekking van de Neanderthaler!

1

Maar... waar is de grot van Spy?

De grot van Spy is niet ver van hier, misschien heb je die al bezocht?

Ze bevindt zich in een bos... vol met dieren! Het is normaal, het is een beschermd zone. Dat wil zeggen dat de streek beschermd is tegen alles dat schadelijk zou kunnen zijn voor de dieren en de planten (gebouwen, kappen van bomen, enz.).

Om te ontdekken welke dieren bij de grot te vinden zijn kan onze vriend Piet 4 verschillende paden nemen. Elk leidt naar een verschillende diersoort. Vindt de 4 paden en schrijf hieronder de naam van de dieren die in de bos van de grot van Spy leven.

Ree

Vleermuis

Bruine kikker

Paard

Holende beer

Ijsvogel

Welke dieren kunt u terugvinden in de bos bij de grot ? ?

1.
2.
3.
4.

2 Verhaal van een vondst

Ons verhaal begint in 1886. Marcel en Max, twee Luikenaren, hadden sinds een jaar archeologische opgravingen georganiseerd in de grot van Spy. Op een dag vond hun arbeider MENSELIJKE BEENDEREN!

Na een zorgvuldige studie daarvan, realiseren ze zich dat ze tot een zelfde persoon behoren. Wat een ontdekking!

Na deze vondst gaan ze door met de opgravingen, maar op een meer zorgvuldige manier en met meer aandacht voor hun vondsten.

En enkele dagen later, een nieuwe verassing: ze vonden een tweede menselijk skelet!

Het nieuws heeft veel stof doen opwaaien! En de twee skeletten werden grondig onderzocht. Dankzij de nauwkeurigheid van Max en Marcel tijdens hun archeologische opgravingen, hebben deze skeletten kunnen bewijzen dat er prehistorische mensen bestonden die **verschillend waren van de moderne mens en die in het verleden in dezelfde periode leefden als de MAMMOETEN!**

Ja, inderdaad, sommige mensen geloofden dat niet:

“leven in dezelfde tijd als de mammoeten?!
Wat een raar idee!”.

3 De twee skeletten van..Neanderthalers

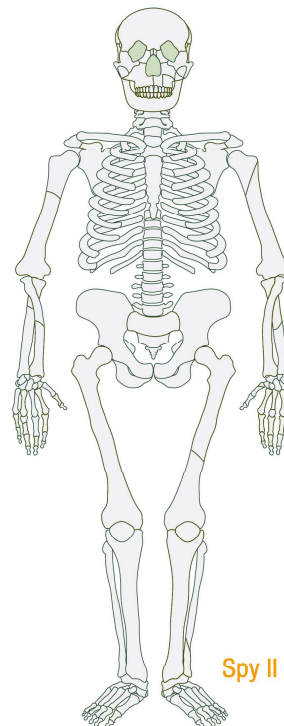
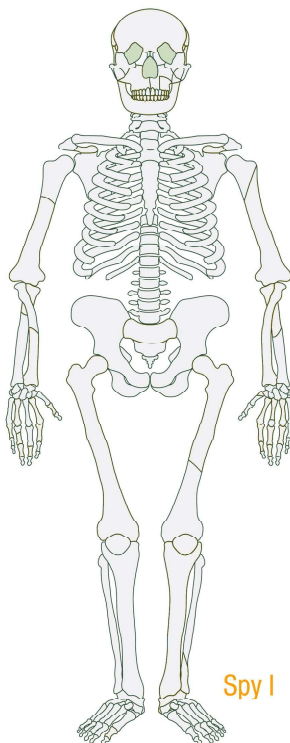

Op de schema's op de wand, kan je in oranje de beenderen zien die in de grot werden teruggevonden en behoren tot twee verschillende personen. Deze twee personen werden "Spy 1" (die eerst gevonden werd) en "Spy 2" (als tweede gevonden) genoemd.

Jammer genoeg werden alle beenderen niet teruggevonden. Omdat de skeletten heel oud zijn en niet beschermd waren, kan het gebeuren dat sommige botten verdwijnen (door dieren meegenomen, versleten, enz.).

Het is aan jou nu! Kleur voor elk skelet de beenderen die werden teruggevonden..

Maar..... waarom wordt er altijd gesproken over de « Mens van Spy » terwijl ze met twee waren??!

Wanneer er over de « Mens van Spy » wordt gesproken, men bedoelt vooral de tweede (Spy 2). Ten eerste, omdat het de meest complete skelet is. En ook omdat het dankzij hem bewezen werd dat er prehistorische mensen bestonden voor ons.

En terwijl er ook soms over de Man van Spy werd gesproken, kan er ook geen tweede man genoemd worden, gewoon omdat naar het schijnt Spy 1... een vrouw is! Ja!

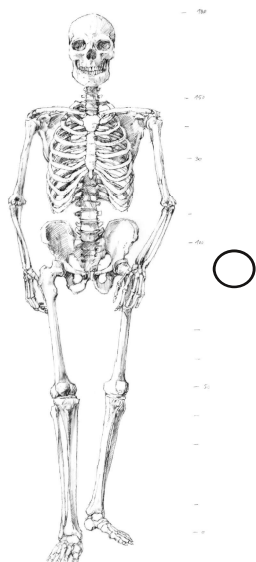
4 De Neanderthaler en ons

Er wordt vaak gedacht dat de Neanderthalers leken op apen... terwijl ze heel veel op ons leken! Hun skelet is bijna hetzelfde, wel met enkele verschillen.

Kijk goed naar de twee afbeeldingen van skeletten op de mobiele panelen, en link elk skelet met het woord die hem het best beschrijft:

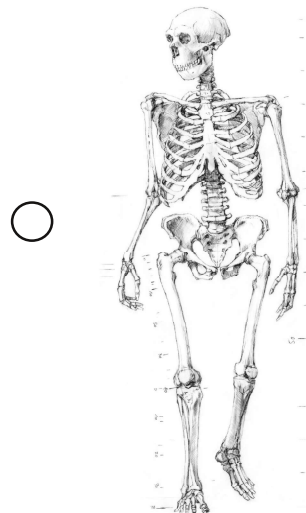
Ons (Homo Sapiens)

De kleinste

De grootste

De dikste

De dunste

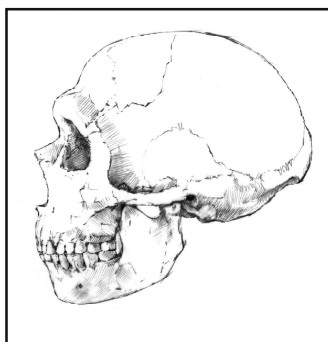
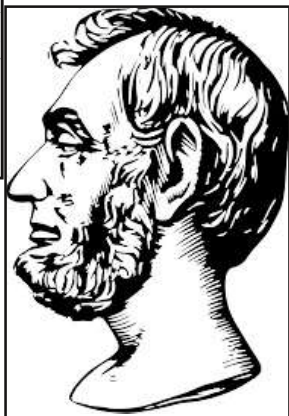
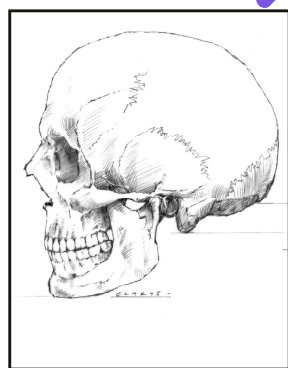

De Neanderthaler

De skeletten zien er wel wat triestig uit, vind je niet? Als ze een gezicht hebben zijn ze onmiddellijk meer sympathiek!

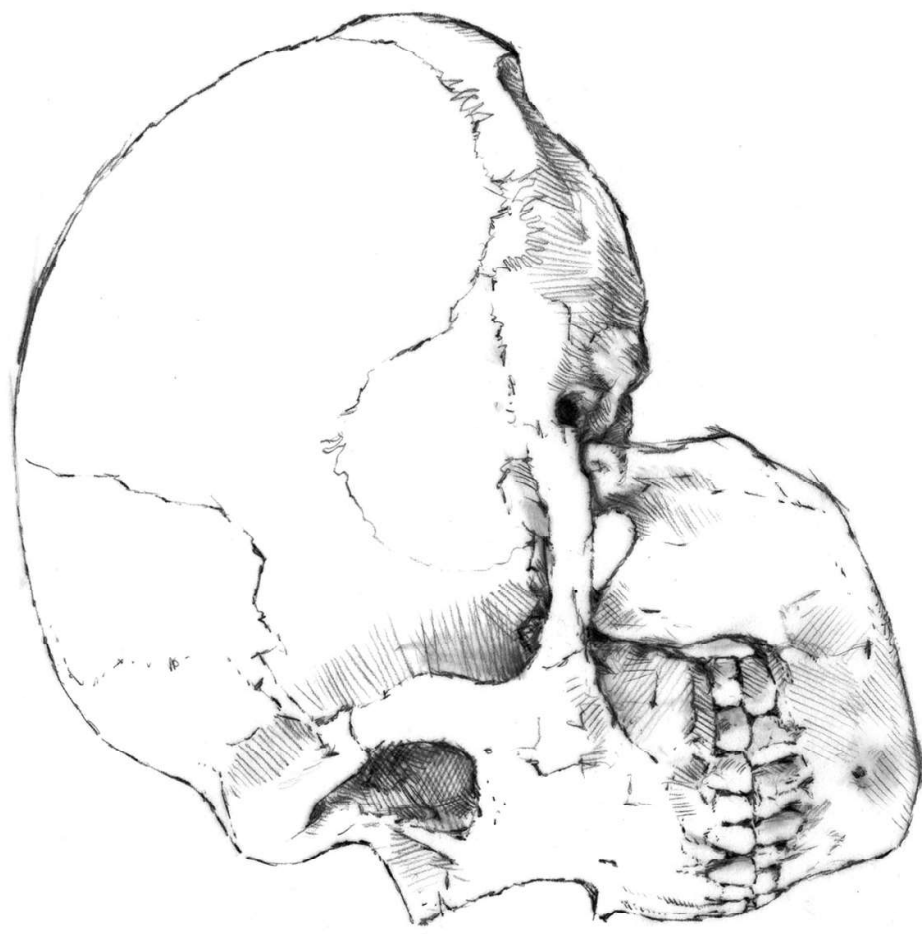
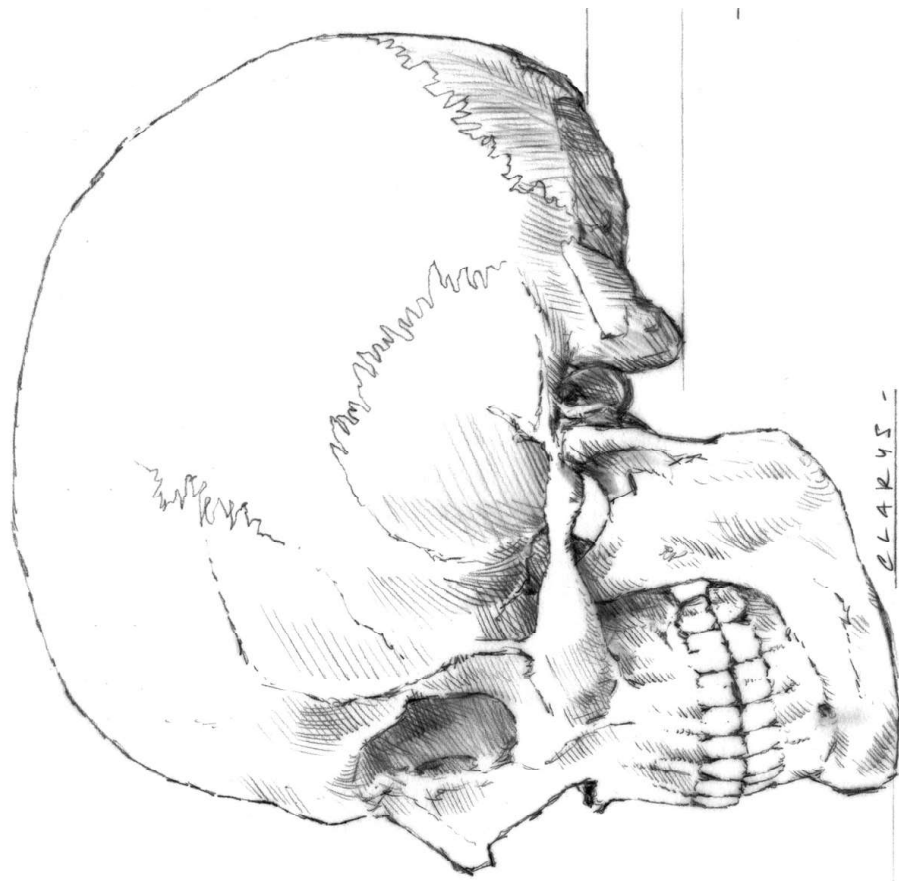
Nu ben jij aan zet! Teken het gezicht van onze Neanderthaler!

Hier zijn de twee schedels in profiel: op de linkerkant, de schedel van de Homo Sapiens (wij!), en rechts, de schedel van de Neanderthaler.

Nu het « 3 fouten spel »! Teken een cirkel rond 3 grote vorm verschillen tussen de twee schedels..

ELARYS -

5 Het milieu in de tijd van de Mens van Spy

De Mens van Spy is gestorven... 36.000 jaar geleden! Kun je je dat voorstellen?! In die tijden, in Europa, was het een ijstijd periode. Daardoor was de landschap heel anders dan wat we nu kennen!

In het midden van een ijstijd periode waren er heel weinig grote bomen, gezien het weer kouder was. Er waren meer weiden en graslanden dan bomen..

De dieren waren dus ook anders dan nu. Ze waren aangepast om in het KOUDE te kunnen leven:

- Een dikkere BONT
- Soms een LICHTERE vacht (om zich in de sneeuw te kunnen verbergen)

Link elk dier met de best passend landschap :

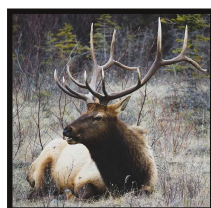
Koekoek

Rode vos

Rendier

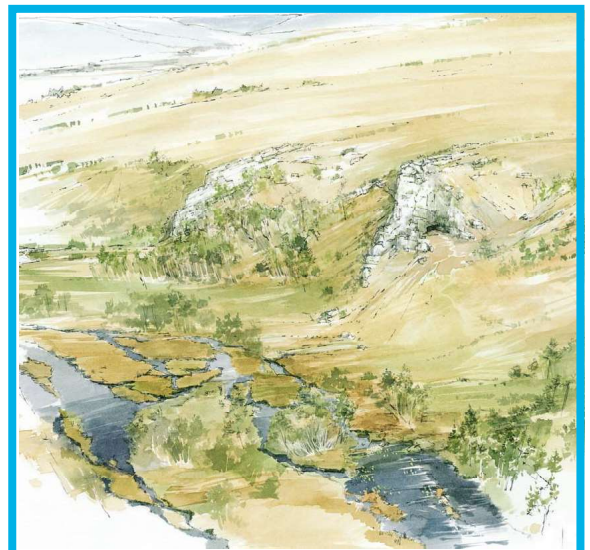
Edelhert

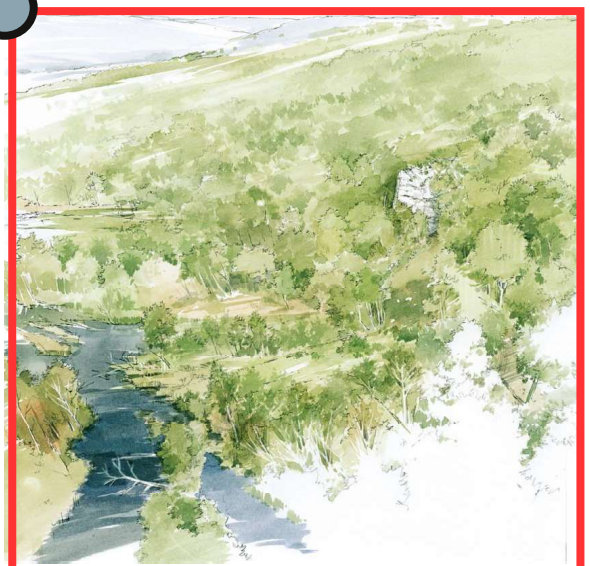
Sneeuwuil

Poolvos

Het landschap van de grotte van Spy
(36 000 jaar geleden)

Het landschap van de grot van Spy
(nu)

Naast de dieren die nog altijd bestaan, waren er in de tijd van de Neanderthaler ook ONGELOFELIJKE dieren die verdwenen zijn uit onze regio.

Vind de naam van die dieren in het kruiswoordraadsel en link ze vervolgens met de overeenstemmende figuur.

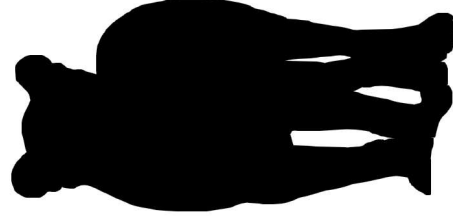
holen_ _ _ _ _

wolharige _ _ _ _ _

steppe _ _ _ _ _

holen_ _ _ _ _

holen_ _ _ _ _

wolharige _ _ _ _ _

N	O	Z	V	M	M	S	L	C	S	Y	B	F	R	
E	Q	H	Z	B	W	H	N	A	F	R	P	V	D	I
I	C	I	O	S	Y	N	S	J	E	G	H	W	U	X
G	V	J	I	J	N	H	F	Y	H	Z	V	S	Z	F
R	R	O	H	B	E	Y	V	S	O	E	N	D	E	
R	M	N	H	K	A	E	L	E	E	U	W	F	P	J
I	Y	H	U	O	Z	N	R	Y	O	C	E	D	W	E
H	O	S	J	K	M	A	T	X	K	Z	V	X	C	Z
F	W	Z	Z	C	B	H	M	W	H	C	Y	K	Z	
X	L	Q	G	N	E	U	S	H	O	O	R	N	W	Y
P	Q	N	R	J	K	L	Q	H	C	D	L	M	Z	W
L	B	B	L	M	A	M	O	E	T	H	U	X		
K	E	J	Q	X	A	K	L	V	P	Q	A	Y	G	U
O	E	I	L	K	K	U	E	D	L	O	F	F	P	D
M	R	M	T	Z	B	W	I	S	E	N	T	W	C	Z

6

Maar... waar woonde hij ?

De Neanderthaler was een NOMADE, een zwerver. Het betekent dat hij regelmatig van woonplaats veranderde (in tegenstelling met ons, die SEDENTAIR zijn, we blijven op dezelfde plaats wonen).

Hij verplaatste zich om een groep dieren te volgen op wie hij jaagde om zich te voeden, of ten gevolge van een seizoen verandering. Gezien hij zo vaak moest verhuizen was het ingewikkeld om een vaste stevige woning te hebben, met ook heel veel zware spullen te verplaatsen. Hij bouwde dus tenten en gebruikte soms schuilplaatsen die hij in zijn natuurlijke omgeving kon terug vinden zoals... DE GROTTEN natuurlijk!

MAAR pas op ! In tegenstelling tot wat men denkt, woonde de Neanderthaler niet IN de grot, maar wel aan de INGANG daarvan. Er zijn inderdaad veel nadelen in een grot te leven:

- het is HEEL donker!
- als je een vuur aansteekt... word je ingerookt en kun je verstikken!
- soms zijn er dieren die in de grot overwinteren en die je niet echt wil tegenkomen (bijvoorbeeld, een bruine beer!)

Link elk dier met zijn schuilplaats. Verschillende keuzes zijn soms mogelijk:

Vos	☐	Dam	☐
Vogel	☐	Web	☐
Beer	☐	Grot	☐
Spin	☐	Hol	☐
Vis	☐	Vijver	☐
Eend	☐	Nest	☐
Bij	☐	Korf	☐
Bever	☐		

7

En wat at hij ?

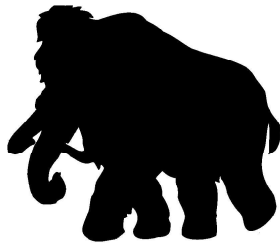

De Neanderthaler was een JAGER-VERZAMELAAR, dat betekent dat hij zich voedde met wat hij in de natuur kon vinden door het jagen, vissen of plukken. Veel later, zullen mensen landbouwers en/of veetelers worden (die zich voeden met wat ze zelf kweken en met de dieren die ze zelf fokken).

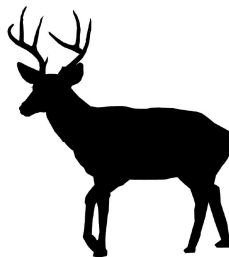
Er stonden veel verschillende dingen op het menu van de Neanderthaler. Veel vlees in het algemeen, maar ook fruit, groenten, granen, enz. Het was heel afhankelijk van wat hij in zijn omgeving kon terugvinden. Er zijn zelfs Neanderthalers teruggevonden in Spanje die bijna compleet vegetariër waren!

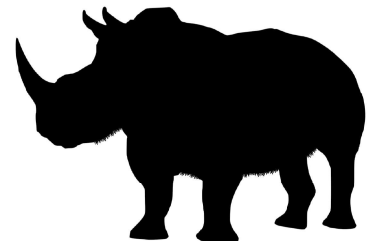
Zie je het kleine zwarte dier met veel haar in de zaal? Hij heet Badak! En het is de baby van een dier dat op het menu van de Mens van Spy stond! Van welke diersoort maakt hij deel uit, denk je? Kijk goed naar de tekeningen en omcirkel de diersoort die overeenkomt met onze vriend Badak.

Wolharige mammoet

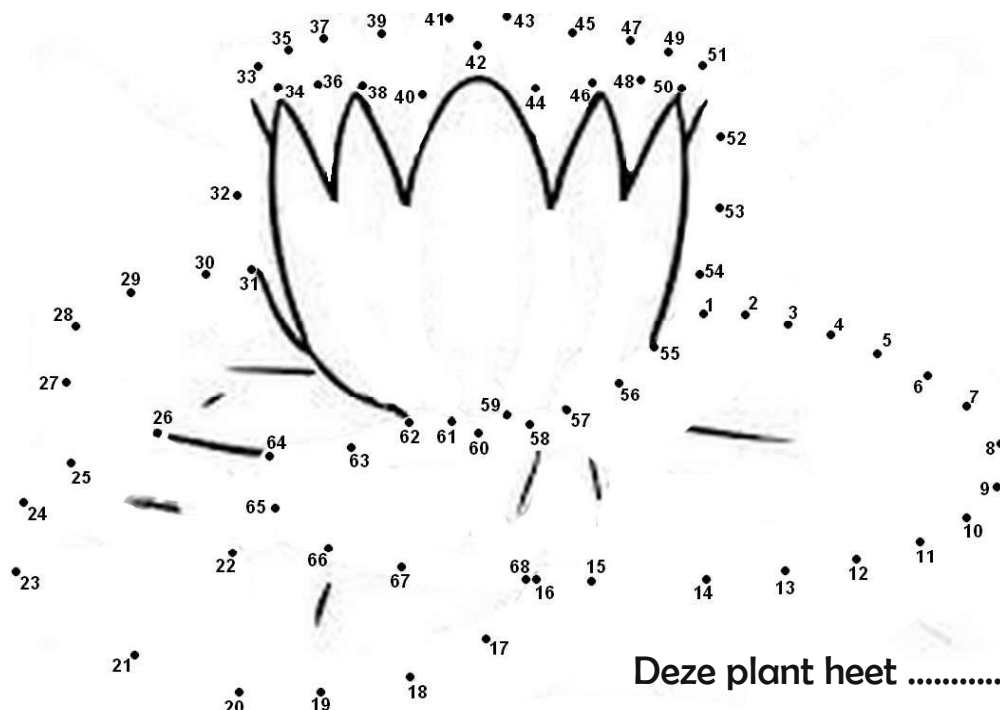
Hert

Wolharige neushoorn

In Spy hebben ze ontdekt dat onze twee Neanderthalers een buitengewone plant hebben gegeten, die normaal in vijvers kan worden teruggevonden. Om deze plant te ontdekken, link de nummers hieronder aan elkaar in de oplopende volgorde..

Deze plant heet

8 Hallo, Spyrou !

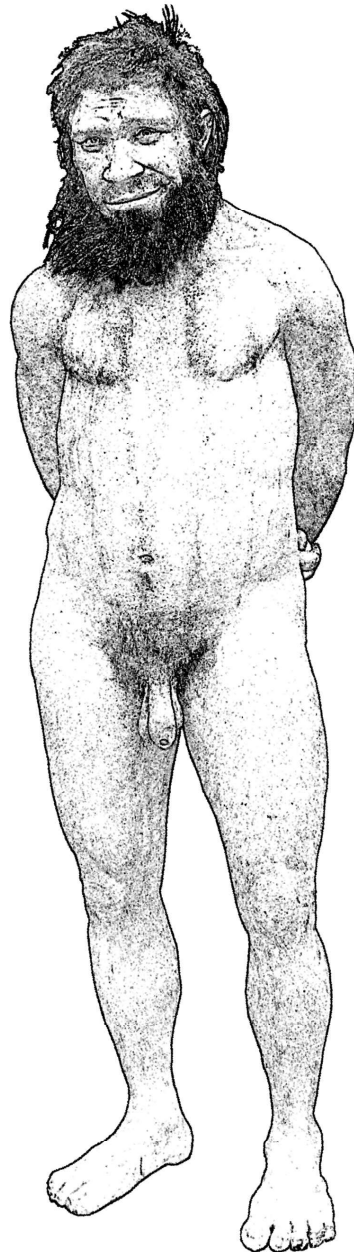
En hier zie je onze Spyrou! Is hij niet mooi?

Het is een hyper-realistische reconstructie van een Neanderthaler gemaakt op basis van de beenderen van onze vriend Spy 2. Zoals je het kan zien is hij niet zo verschillend van ons!

Zoals je het hebt opgemerkt is hij niet gekleed... Hij moet het koud hebben! Gezien we niet echt weten welke soort kleren de Neanderthalers droegen hebben we besloten om hem zo voor te stellen. Op die manier vermijden we verkeerde beelden over zijn uiterlijk.

Een ander voordeel van zijn naaktheid is... dat je zijn kleren zelf kunt verzinnen!! Jij bent aan zet: kleed onze vriend Spyrou met je potlood aan door zijn kleren te bedenken en tekenen.

9

De dood en de kunst bij de Neanderthaler

Wanneer iemand sterft wordt hij vaak begraven of gecremeerd. Somige mensen geloven dat de ziel van de gestorvene ergens anders verder leeft, zoals in de Hemel. We weten niet of onze Neanderthaler geloofde in een leven na de dood, maar wat zeker is is dat hij goed zorgde voor zijn doden. Er zijn immers verschillende begraafplaatsen van Neanderthalers terug gevonden in Europa en het Nabije-Oosten.

In het graf van Kebara (Israel) waarvan je hier een afbeelding ziet, wordt er zelfs vastgesteld dat het lijk was bedekt met een bepaald natuurlijk element. Om te ontdekken wat het is (verborgen in de woorden hieronder), volg de volgende aanwijzingen: :

- Schrap de woorden van minder dan 6 letters
- Verwijder de woorden die eindigen met een S.
- Schrap de woorden met een T als tweede letter.

stenen
houd
bloemen
fruit
brandnetels
granen
vacht

Naar het schijnt heeft de Neanderthaler ook kunstwerken gemaakt!

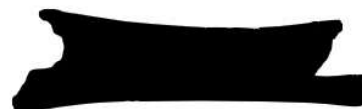
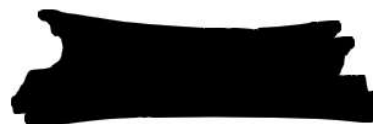
Er werden immers op verschillende archeologische sites natuurlijke gekleurde poeders terug gevonden (zwart, bruin, rood...) die hij waarschijnlijk als kleurstof gebruikte om te schilderen. Maar om wat te schilderen? Dat blijft de grote vraag!

Er zijn ook schelpen terug gevonden met kleur erover, en zelfs hand motieven met de sjabloon techniek in een grot in Spanje! Ongelooflijk, hè?

Op één van de panelen in de zaal kun je een foto zien van wat... een neandertalische fluit blijkt te zijn! Observeer ze goed en vindt de passende keuze in de volgende figuren.

10 Het maken van het vuur

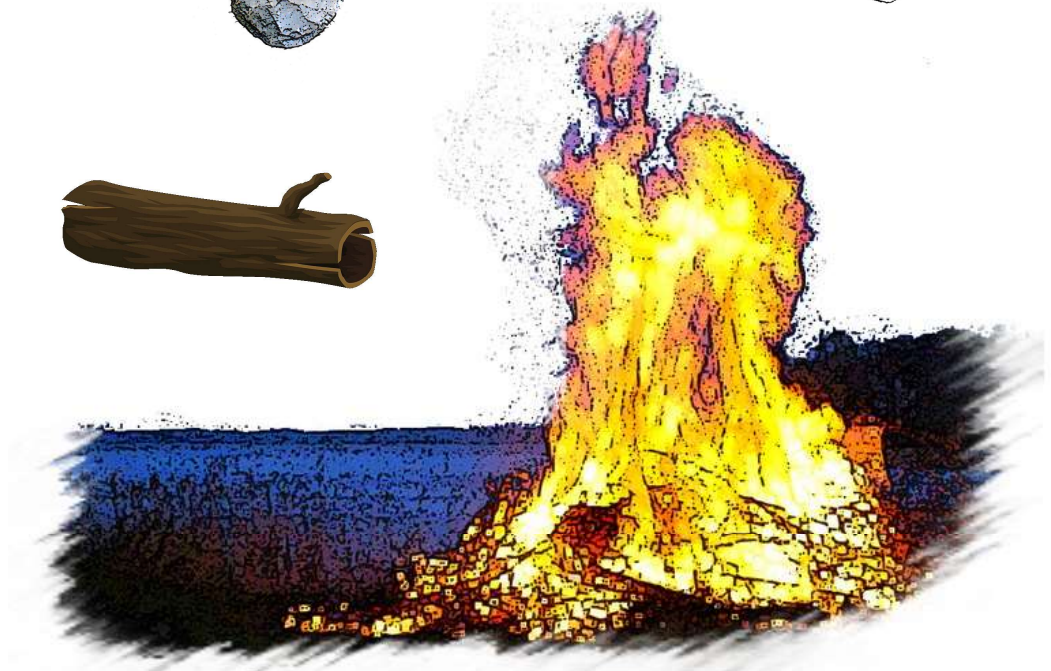
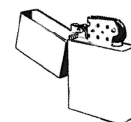
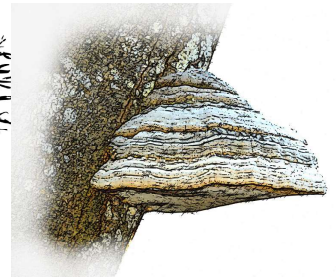
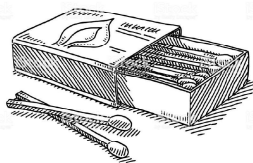

Denk je nog altijd dat de Neanderthaler een wilde mens was? Kijk dan naar de video van het rechterscherm, tegenover jou, om te zien wat hij kon doen! Inderdaad, onze Neanderthaler kon VUUR MAKEN! Mensen gebruiken het vuur al ten minste 1,7 miljoen jaren, eigenlijk (zelfs als we niet altijd weten of ze het zelf maakten). De methode die je in de video kunt zien is waarschijnlijk de meest gebruikelijke, maar niet de enige.

Hier is het gebruik van een vuursteen nodig, in combinatie met een steen die IJZER bevat (zoals de marcassite of de pyrite). Het ontvlambare poeder waarover de dame de twee stenen tegen elkaar slaat is poeder van tondel, een heel ontvlambare paddenstoel. Ze zet daarna dit poeder in een nest gemaakt van gedroogd gras (zoals hooi) om haar vuur te starten.

Vindt de indrigers! Tussen de verschillende voorwerpen hieronder, omcirkel de drie die niet gebruikt worden om vuur te maken (uit alle tijdperken!).

Nu sta je voor een muurschildering van de dieren uit de Prehistorie! Kun je ze allemaal erkennen dankzij de beschrijvingen hieronder? Geef de passende nummer aan elk dier hieronder beschreven en aan elk toepasselijk beeld uit de reproductie van de muurschilderij op de volgende pagina..

1. Wolharige mammoet Ik ben een neef van de olifant, maar met heel veel haar! De prehistorische mensen jaagden op mij voor mijn vlees, maar ook voor mijn bont en mijn slagtang.	2. Alpensteekbok Ik leef nog altijd, en ik ben niet veel veranderd sinds de Prehistorie. Ik leef in een kudde op grote grasvelden. Ik was wild vroeger, maar nu ben ik gebruikt voor races, in de maneges, enz. Ik kan heel goed springen!	3. Hert Ik leef vooral in de bergen. Ik ben een neef van de geit en het schaap. Ik heb heel grote hoorns! Ik zie er prachtig uit.	4. Rendier Tegenwoordig ben ik vooral in koude landen te vinden, zoals Canada of Finland. Vroeger, toen het koud was in Europa, leefde ik er ook heel graag! Bij ons hebben de meisjes even veel gewei op hun kop dan de jongens!	5. Steppewisent Ik was groter dan mijn huidige neven. Ik heb hoorns, maar kleiner dan de oerrund, en een mooie bruine vacht. Ik ben ook een graasdier: ik leef op de grote grasvelden waar ik de hele dag door eet! !	6. Paard Mijn lach is heel bekend. Nu ja, de lach van mijn huidige nichten. Ik leefde hier, in de grotten. Ik jaagde op prooien en soms at ik azen, dat wil zeggen dieren die al gestorven zijn (soms, at ik zelfs mensen op! Miami!).
7. Neanderthaler Op mijn huidige neef wordt gejaagd en hij wordt gedood alleen voor de mooie hoorn die hij op zijn neus draagt. In tegenstelling met mij heeft hij niet veel haar! In mijn tijd had ik wel veel haar, maar het is normaal, ik leefde in koude streken!	8. Oerrund Ik leef altijd in het bos. Ik ben heel erkenbaar door mijn heel groot gewei! Nu ja, niet bij de meisjes, ze hebben geen gewei.	9. Holenbeer Ik ben uitgestorven, ben uitgestorven, en ik ben uitgestorven, en ik ben uitgestorven... Maar er leven nog altijd verschillende neven van mij (witte, bruine...). Zoals mijn naam het laat vermoeden leefde ik in grotten (maar vooral in het winter)! !	10. Wolharige neushoorn Ik lijk heel veel op jou, zelfs als ik een beetje kleiner en gedrongen ben. Ik werd lang beschouwd als een achterlijk wild mens. Maar jij weet nu wel dat dat niet het geval is! !	11. Grottenhyena	

Rose Hausman 2010

Voor mij is de Prehistorie ...

Nu ben je bijna een expert in de Prehistorie !

Jij bent aan zet! Teken wat deze periode voor jou voorstelt. In de ingangshal kun je een tekentafel vinden met kleurpotloden.

